

Státní divadlo v Ostravě - činohra Petra Bezruče

Roger Vitrac : Viktor snob dítku u moči

překlad : Eva Outratová

režie : Josef Janík

výprava : Marta Roszkopfová

pohyb.spolupráce Jindřich Šimek

premiéra : 5.října 1984 - zhlédnuta

Vitracova hra , napsaná v roce 1924 /prvně uvedená téhož roku Artaudem/ nemilosrdně postihuje pseudomorálku měšťácké společnosti. Autor postupuje simultánně ve dvou rovinách, přičemž v té první zobrazuje svět důvěrně známý, aby v druhé rovině mohl postupně demaskovat poklidné představy měšťáka pomocí nešetrné, do krajnosti hyperbolizované karikatury. ^{Hra} Autor varuje diváka před měšťáctvím, které máme všichni tak trochu v sobě, před měšťáctvím, které svou ignorantskou nevzdělaností plodí slo, příliš často omlouvavé tak svaným dobrým vychováním.

Ostravští inscenátoři důsledně vymesili svůj přístup k žánru hry, v jejich pojetí důsledně realizovaný jako měšťácké drama , respektive fraškovitě fantastická salónní komedie. Zvolený žánr se podařilo nejen přesně postihnout a vymesit, ale především převést ve významově bohaté, stylově čisté podobě na jeviště ČPB, kde se odehrává ojedinělý "zásrak" souzvuku autora s celým realizačním kolektivem.

Hrací prostor vytvořený výtvarnicí ve spolupráci s režisérem je postupem času transformován z původních reálií měšťáckého interiéru /salón se stolem předsunutým do prostoru orchestřiště, dlouhá přijímací chodba se solidními dveřmi, ale také stříň, již je možno projít do dětského pokoje/ konfrontací s představami a touhami dětského světa / stěna chodby se během děje postupně přemění v otevřenou krajinu dětské fantazie,

RUKOPIS - INTERNÍ POSUDEK

se kterou krutě neladí ústřední bod jeviště, v němž se původní reprezentativní stůl měřítka proměnil v postel manželských neshod a potyček/ & nevyhnutnému popření měřících hodnot.

Postupem času nechává výtvarnice do až graficky důsledně černých /-rádobydůstojných/ kostýmů pronikat barevné akcenty tak, aby v závěru hry černá barva téměř vymizela. Ani jásavě pastelové tóny nočních oděvů ovšem nedokáží změnit nitro svých nositelů. Vývoj scény i kostýmů inspiroval režiséra i herce k postupnému domýšlení /dotváření/hry, ve které se snoubí logika s fantasií, přičemž imaginace súčasněných tvárců přirozeně otevírá prostor pro imaginaci divákovy vnímání.

Ve svém důsledku tragická /protože marná/ vzpoura devítiletého Viktora je autorem sprostředkována v poloze intelektuálně uvědomělé argumentace. Režisér se svým týmem se rozhodl pro obsazení postavy Viktora zralým hercem, schopným pochopit, ale především vyjádřit nenásilnými hereckými prostředky postupné narůstání soufaleství dítěte, které v závěru hry opouští svět, v němž nemachází porozumění, ani prostor pro svoji skutečnou realizaci. Bohuslav Čvančara vede postavu Viktora inteligentními výrazovými prostředky všemi úskalí složitějšího vývoje dětského protestu - a mladý divák velice záhy pochopí pravidla hry - a ochotně s hercem "spolupracuje". Takže vlastně nikomu nakonec nevádí skutečně mladický zjev, ani rutinou zesatřený herecký projev představitelky Viktorovy šestileté přítelkyně Ester /posluchačka konzervatoře E. Vejmelkové/, jejíž vzpoura proti konvencím těch dospělých je oproti Viktorově vzpouře ještě neuvědomělá.

Ostravská inscenace ve svém celku představuje nejenom nespornou výhru činohry P. Bezruč, protože po značné době se podařilo vytvořit mysluplné, stylově čisté a po všech stránkách gramotné představení / ^{protože} k podobnému zázraku divadelní magie nedochází příliš často ani na jiných jevištích/. Inscenace představuje nejen důstojné znovuobjevení titulu sprostředkujícího pochopení inspiračních zdrojů tak nesnadnatelných děl naší národní

divadelní kultury, jakými bezesporu jsou Nezvalovy hry s přelomu dvacátých a třicátých let, ale především znamená nesporné obohacení ~~inspirationálních~~ současného divadelního snažení.

Ota rodičovské péče jsou obrovské konkrétní síly, aby
kromě menší míry ~~živisimou~~ ^{živisimou} ~~zobrazení~~ ^{zobrazení} a ~~neuspokojenou~~ ^{neuspokojenou}
preparátů a ~~pro~~ ^{pro} ~~duševním~~ ^{duševním} ~~zážitkem~~ ^{zážitkem} ~~z~~ ^z ~~pro~~ ^{pro} ~~službu~~ ^{službu}
lidí byl ~~zřejmý~~ ^{zřejmý}. Vladimír Černý (Viktor Kru) ~~naprosto~~
přesvědčení ~~z~~ ^z ~~klernými~~ ^{klernými} ~~žijí~~ ^{žijí} ~~životem~~ ^{životem} ~~SAUCE~~, jenž ~~neustále~~
v životě na ~~něm~~ ^{něm} ~~je~~ ^{je} ~~ne~~ ^{ne} ~~na~~ ^{na} ~~milostivých~~ ^{milostivých} ~~okrajích~~
- v daném případě mu ~~naprosto~~ ^{naprosto} ~~přesvědčení~~ ^{přesvědčení} ~~podléhá~~ ^{podléhá}
smysl ~~možná~~ ^{možná} ~~Česko~~ ^{Česko} (Monika Halová) a ~~službu~~ ^{službu} ~~u~~ ^u ~~lidí~~
která ~~jedina~~ ^{jedina} ~~okrajích~~ ^{okrajích} ~~do~~ ^{do} ~~by~~ ^{by} ~~středně~~ ^{středně}, ~~neobklopen~~ ^{neobklopen} ~~konvencemi~~
(post. konvencemi Magda Špurná).

Věta ~~žarku~~ ^{žarku} ~~eprotektivní~~ ^{eprotektivní} ~~Velmoren~~ ^{Velmoren} ~~možná~~ ^{možná} ~~je~~ ^{je} ~~ne~~ ^{ne} ~~stejně~~ ^{stejně}
akceptování ~~stvoření~~ ^{stvoření} ~~akce~~ ^{akce} ~~z~~ ^z ~~kromě~~ ^{kromě} ~~středně~~ ^{středně} ~~duševní~~ ^{duševní}
paraly v ~~menší~~ ^{menší} ~~okrajích~~ ^{okrajích} ~~nejví~~ ^{nejví} ~~hoje~~ ^{hoje} ~~neuspokojené~~ ^{neuspokojené}
činy. ~~Postavy~~ ^{Postavy} ~~komické~~ ^{komické} ~~do~~ ^{do} ~~rozdíle~~ ^{rozdíle} ~~čel~~ ^{čel} ~~pro~~ ^{pro}
tož ~~de~~ ^{de} ~~ne~~ ^{ne} ~~před~~ ^{před} ~~stojí~~ ^{stojí} ~~ne~~ ^{ne} ~~spíše~~ ^{spíše} - ~~ale~~ ^{ale} ~~pro~~ ^{pro} ~~tož~~ ^{tož} ~~de~~ ^{de}
se ~~okrajích~~ ^{okrajích} ~~z~~ ^z ~~ne~~ ^{ne} ~~solidnosti~~ ^{solidnosti} ~~nejví~~ ^{nejví} ~~hoje~~ ^{hoje} ~~roze~~ ^{roze} -
nemohou ~~u~~ ^u ~~de~~ ^{de} ~~žijí~~ ^{žijí} ~~středně~~ ^{středně} ~~pono~~ ^{pono} ~~středně~~ ^{středně}
Pilo ~~Česko~~ ^{Česko} ~~postav~~ ^{postav} ~~středně~~ ^{středně} ~~okrajích~~ ^{okrajích} ~~Česko~~ ^{Česko}, Milan
Sule ~~(postav)~~ ^(postav), ~~mi~~ ^{mi} ~~středně~~ ^{středně} ~~středně~~ ^{středně} ~~středně~~ ^{středně} ~~středně~~ ^{středně}
Loriquet) a ~~Jan~~ ^{Jan} ~~středně~~ ^{středně} ~~středně~~ ^{středně} ~~středně~~ ^{středně} ~~středně~~ ^{středně}
které ~~ne~~ ^{ne} ~~středně~~ ^{středně} ~~hoje~~ ^{hoje} ~~středně~~ ^{středně} ~~středně~~ ^{středně}

NEBO. —

Štátne divadlo Ostrava - činohra Petra Bezruča

Roger Vitrac : Viktor aneb dítku u moci / réžia : Josef Janík /
výprava : Marta Roszkopfová / preklad : Eva Outratová / pohybová
spolupráca : Jindřich Šimek / účinkujú : Bohuslav Čvančara , Vladimír
Čapka , Věra Janků , Magda Šputová a.h. , Eva Vejmelková a.h. , Miloš
Čížek , Monika Hálová , Blanka Meierová , Milan Šulc a ďalší

prvýkrát

Hra bola vzápätí po svojom vzniku uvedená Artaudom v roku 1924.

Vitrac v nej nemilosrdne postihuje ~~maráku~~ pseudomorálku meštiackej spoločnosti, pričom simultánne postupuje v dvoch základných rovinách. V prvej zobrazuje svet divákovi na prvý pohľad doverne známy, v druhej postupne demaskuje pokojné predstavy meštiaka pomocou nešetrnej, do krajnosti hyperbolizovanej karikatúry. Hra ~~je~~ ^{predstavuje} silným zdrojom inšpirácie výbojných pokusov našej pokrokovej medzivojnovovej avantgardy, v najvýraznejšej podobe zastúpených najmä Nezvalovým poetistickým obdobím.

Režisér Josef Janík spolu s dramaturgom Romanom Císařom postupovali dôsledne pri určení vlastného žánru hry - fraškovito fantasknej salónnej komédie. Celému inscenačnému tímu sa podarilo zvolený žáner transponovať do významovo bohatej, štýlovo čistej podoby na javisku ČPB, kde sa odohráva ojedinelý "zázrak" súzvuku výsledného tvaru s autorom.

Ako príklad dôslednej súhry zvolených výrazových prostriedkov môže poslúžiť akčná scénoграфия Marty Roszkopfovej /čerstvej zlatej laureátky Trienále v Novom Sade 1984/. Pôvodný meštiacky interiér /salón so stolom predsunutým do priestoru orchestra, dlhá prijímacia chodba so solídnymi dverami, ale aj skriňou, cez ktorú je možné prejsť do detskej izby/ je počas inscenácie konfrontovaný s predstavami a túžbami detského sveta /chodbová stena sa postupne otočí a premení ^{NA} otvorenú krajinu, s ktorou ^{tvrd} kontrastuje ústredný bod javiska, v ktorom sa pôvodne reprezentatívny stol meštiaka premenil ^{NA} posteľ manželských konfliktov/. Takisto dôstojné, až graficky čiernobiele kostýmy ^{NAČERNÝMI KOSTÝMI} sú postupne ^{JUU} narušované farebným akcentom tak, aby v záverečnej scéne bola čierna jasave pastelovými tónmi nočných úborov, ktoré však nedokážu známkovať vnútro svojich nositeľov.

Vývoj scény a kostýmov inšpiroval režiséra spolu s hercami k postupnému dotváraniu hry, v ktorej prepadá logika v čiru fantáziu. Pričom imaginatívny prístup tvorcov otvára prirodzený priestor aktívnej diváckej spoluúčasti.

V svojom dôsledku tragická, pretože márna vzbura deväťročného Viktora je autorom zpracovaná v polohe intelektuálne uvedomelej argumentácie. Režisér obsadil do postavy zrelého herca, schopného postihnúť, a predovšetkým zprostredkovať nenásilne divákovi postupné narastanie zúfalstva detského hrdinu. Pretože Viktor v závere hry opúšťa svet v ktorom nenachádza porozumenie, ani priestor pre svoju ozajstnú realizáciu.

Bohuslav Čvančara inteligentne sprevádza Viktora cez úskalia zložitého vývoja detského protestu. A mladý divák čoskoro pochopí pravidlá hry a ochotne s hercom spolupracuje. Prekážkou mu nieje ani skutočná fyzická mladosť, ani rutinou nezaťažený herecký prejav predstavitelky Viktorovej šesťročnej priateľky Ester/poslucháčka konzervatória Eva Vejmelková/, ktorej vzbura proti konvenciám dospelých je oproti Viktorovej vzbure ešte neuvedomelá.

⁰⁸⁹ ~~Obidve~~ rodičovské páry sú obsadené kontrastne tak, aby rozpor medzi neukáznenu živočíšnou túžbou a neuspokojenou, pretvárkou odvolávajúcou sa na tzv. slušné správanie bol naprosto zrejмый. Vladimír Čapka /Viktorov otec/ presvedčivo ztelesňuje sebeckého, dosiaľ ešte výkonného samca, ktorému nezáleží v živote na ničom viac, ako na ľúbostných avantýrach. Jeho túžbam spoľahlivo podliehajú smyselne exaltovaná Esterina matka /nezvyčajne koncepčná Monika Hálová/, ale aj slúžka Lili/výborná poslucháčka konzervatória Magda Šputová/, ktorá jediná vstupuje do hry dospelých nezaťažená konvenciami a preto môže v závere slobodne odísť. Věra Janků predvádza Viktorovu matku ako nešťastné, afektované stvorenie, ktoré až keď odloží dôstojnú parochňu v manželskej posteli, začne nárokovať svoje neuspokojené záujmy. Pričom samozrejme svet, ^A ~~ani~~ problémy vlastného syna ju nechávajú do poslednej chvíle kruto ľahostajnou.

Samostatnú kapitolu Viktorovho príbehu predstavujú "komickí dospelí"
- ktorí síce pre detský svet neznamenajú priamé ohrozenie, no vzhľadom
k svojej obecne známej nesolidnosti nie sú svojim okolím vážne prijí-
maní. Preto nemožu byť ^{UVAŽNENÉ OKOLIE ICH VÁŽNE NEPRIJÍMÁ} vážnejšie prospešní ani deťom. Miloš Čížek pred-
vádza nešťastného, ^{BVA UNIVĚTO} bohémsky trhnutého Estrinho otca s plným nasadením
rovnako ako Milan Šulc štúdiu ^{LOKALA WENCET} smiešne čudnej existencie Generála Lon-
ségura. Danuše Ondráková sa predstavila ako dáma s tajomstvom, ktoré
nik nemože brať vážne /Ida Mortemari/.

Ostravská inscenácia predstavuje nielen ozajstnú výhru činohry
Petra Bezruča, ktorej ^{PO OUPOMĚNĚ} sa podarilo vytvoriť štýlovo čisté, po všetkých
stránkach profesionálne presvedčivé predstavenie. Inscenácia varuje
pred ignorantstvom a nevzdelanosťou, ktorú sú ešte stále príčinou
mnohého zla. Odvážne oslovuje diváka, ktorému jeho vlastné malomeštiacke
názory bránia žiť plnšie a presvedčivo. V svojom dosledku predstavuje
výrazné myšlienkové obohatenie súčasného divadelného života.

- fexa -

Pavel Fexa

Bílková 16

Divadelní ústav

110 01 Praha I

Geletná 17

r.číslo 48 06 20 / 175

Roger Vitrac napsal hru Viktor aneb dítko u moci v roce 1924, kdy ji také ^pporvé uvedl Antoin Artaud. Surrealistické ^{pokusy}~~výkřiky~~ výrazně inspirovaly také naši pokrokovou avantgardu/Nezvalovo poetické období/. Hra nemilosrdně odkrývá pseudomorálku měšťácké společnosti - zobrazuje svět důvěrně známý a přitom postupně demaskuje poklidné představy měšťáka pomocí neštrné karikatury.

Ostravská činohra Petra Bezruče nastudovala hru jako vážné varování před měšťáctvím které máme všichni "tak trochu" v sobě. Režisér Josef Janík společně s dramaturgem Romanem Císařem důsledně vymezili vlastní žánr hry, který v jejich pojetí přesvědčivě reprezentuje měšťácké drama - konkrétně fraškovitě fantaskní salónní komedii. Režisérovi se ve spolupráci s celým realizačním týmem podařilo vybudovat významově bohatou, stylově čistou inscenaci v níž dochází k ojedinělému souzvuku autora s výsledným inscenačním tvarem.

^{čerstvá}
Výtvarnice Marta Roszkopfová/laureátka zlaté medaile z posledního scenografického Trienále v Novém Sadě/připravila režisérovi a hercům akčně proměnlivý hrací prostor. Měšťácký interiér/salón se stolem předsunutým do orchestřiště, dlouhá přijímací chodba se solidními dveřmi, ale také skříní, jíž je možno projít do dětského pokoje/je během děje konfrontován s představami a touhami dětského světa/stěna chodby se postupně otočí v otevřenou krajinu, s níž krutě neladí ústřední bod jeviště, ve kterém se původně reprezentativní stůl měšťáka proměnil v postel manželských neshod a potyček/. Také důstojné, až graficky černé a bílé kostýmy jsou postupně narušovány barevnými akcenty tak, aby v závěru hry černá téměř vymizela. Ani jásavé pastelové tóny ovšem nedokáží polidštit nitro svých nositelů. Vývoj scény a kostýmů inspiroval režiséra i herce k postupnému dotváření hry, ve které se snoubí logika s či-

rou fantazií ve jménu vytvoření přirozeného prostoru pro vnímání diváka.

Ve svém důsledku tragická/protože marná/vzpouora devítiletého Viktora je autorem zprostředkována v poloze intelektuálně uvědomělé argumentace. Režisér proto obsadil postavu zralým hercem, schopným pochopit, ale především divákovi nenásilně zprostředkovat postupné narůstání zoufalství dítěte, které v závěru opouští svět, v němž nenachází porozumění, ani prostor pro pro svoji opravdovou realizaci. Bohuslav Čvančara vede Viktora inteligentně umírněnými výrazovými prostředky přes všechna úskalí složitého vývoje dětského protestu - a mladý divák záhy pochopí pravidla hry a ochotně spolupracuje. A vůbec mu přitom nevadí skutečné fyzické mládí, ani rutinou nezatížený herecký projev ~~Viki~~ představitelky Viktorovy šestileté přítelkyně Ester/posluchačka konzervatoře Eva Vejmelková/, jejíž vzpoura proti světu plnému konvencí "těch dospělých" je oproti Viktorově vzpouře ještě neuvědomělá.

Ostravská inscenace ve svém celku představuje nejenom nespornou výhru činohry Petra Bezruče ve smyslu výsostně profesionálního výsledku, ale je i nesporným žánrovým obohacením současného divadelního snažení.

fexa